

Grip op de energietransitie

Strategisch narratief voor heldere communicatie over het Landelijk Ondersteuningsprogramma Energietransitie (LOE), de decentrale energietransitie en de interbestuurlijke werkwijze.

Vastgesteld NARRATIEF (OGB dd 8 juni 2026)
Landelijk Ondersteuningsprogramma Energietransitie (LOE)

Inleiding

Dit is het strategisch narratief (concept) voor het nieuwe Landelijk Ondersteuningsprogramma Energietransitie (LOE). Het is geschreven voor de beleids- en communicatieadviseurs van de betrokken organisaties, als basis voor communicatie richting lokale en regionale beleidsmakers, bestuurders en volksvertegenwoordigers over de decentrale energietransitie, de interbestuurlijke werkwijze en het nieuw op te richten landelijk ondersteuningsprogramma.

Hoe is dit narratief tot stand gekomen?

Het narratief is ontwikkeld tijdens een sessie 'Narratief in één dag' begeleid door Transitietaal op woensdag 20 mei 2026, bij de Unie van Waterschappen in Den Haag. Aan de sessie namen deel: adviseurs van NPLW, SP IPE en NP RES, en vertegenwoordigers van de opdrachtgevende organisaties: het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), het ministerie van BZK/VRO, IPO (koepel van provincies), de Unie van Waterschappen, en de VNG (koepel van gemeenten).

De inhoud is mede gebaseerd op bureauonderzoek naar relevante strategie- en beleidsteksten, waaronder Kamerbrieven, plannen, essays, consultatie- en strategiedocumenten. In de sessie zijn 'bouwstenen' besproken en geprioriteerd. De tekst is geschreven door Jens van der Weele, taalstrateeg bij Transitietaal. Alle hiervoor genoemde partijen hebben meegelezen en feedback gegeven op een eerste versie van dit document.

Wat is een narratief?

Een narratief is het basisverhaal voor een vraagstuk: een onderliggende verhaallijn die richting geeft aan alle communicatie. Je kunt het zien als een gereedschapskist. Elke keer dat je een boodschap nodig hebt, kun je er woorden, zinnen en alinea's uit halen en die toepassen op de specifieke situatie. Dat kan een persbericht zijn, een nieuwsbrief, een tekst op de website, een presentatie of spreekpunten voor een gesprek of interview.

Het grote voordeel: je hoeft niet steeds opnieuw te zoeken naar de juiste woorden. Dat spaart tijd en zorgt ervoor dat je altijd een helder en consistent verhaal vertelt. Bovendien zorgt een gedeeld narratief voor eenheid: de kernboodschap is hetzelfde, de toon is herkenbaar en de doelgroep hoort steeds hetzelfde verhaal terug, hoe en waar ze het ook tegenkomen. Dat vergroot vertrouwen en overtuigingskracht.

Hoe is dit narratief opgebouwd?

Dit narratief is gemaakt met het Narratief Canvas van Transitietaal. Dit model knipt het verhaal op in zes onderdelen, ieder met een eigen deelvraag. De opbouw volgt de psychologie van een effectief verhaal: mensen herkennen zich eerst in het verhaal (relevantie), daarna laten we zien waar we naartoe willen (motivatie), waarom we niet stil kunnen blijven staan (urgentie), waar we tegenaan lopen (transparantie), wat het nieuwe programma doet om te helpen (vertrouwen) en wat je zelf alvast kunt doen (actie).

De zes stappen:

Stap 1: Waarden. We beginnen bij de leefwereld van de doelgroep. Wat willen bestuurders, beleidsmakers en volksvertegenwoordigers? Waar gaat het hen echt om? Door te starten bij herkenbare breed gedeelde waarden — grip, zekerheid— maken we het verhaal voor hen relevant.

Stap 2: Bestemming. Waar willen we naartoe? We schetsen een aantrekkelijk toekomstbeeld: hoe ziet het eruit als de transitie gelukt is? Geen beleidsdoelen of cijfers, maar een tastbare visuele beschrijving van hoe het energiesysteem van Nederland er in 2050 uitziet.

Stap 3: Bedreiging. Waarom kunnen we niet doorgaan op de oude weg? We laten zien waarom het fossiele, centrale systeem geen optie meer is, en wat hier de gevoelde nadelen van zijn. We verbreden van duurzaamheidsdoelen naar afhankelijkheid/autonomie. Dat benadrukt de urgentie.

Stap 4: Obstakels. Wat houdt ons tegen? Een eerlijk verhaal erkent dat de weg naar die bestemming niet makkelijk is. We benoemen de hobbels — netcongestie, schaarste aan personeel en ruimte, bestuurlijke complexiteit — en sluiten daarmee aan op breed gevoelde frustraties in de energietransitie.

Stap 5: Gids. Wie helpt hen bij die reis? Hier komt het nieuwe landelijk programma in beeld, als de partij die overheden ondersteunt, verbindt en richting geeft. We lichten uit wat je kunt verwachten.

Stap 6: Reis. Hoe gaan we over die obstakels heen komen zodat we de bestemming bereiken? Een effectief verhaal geeft hoop en handelingsperspectief. We geven een doorkijkje in de methodiek achter interbestuurlijk samenwerken. We schetsen het plan en sluiten af met de oproep mee te doen.

Narratief canvas

Vind ik dit belangrijk?	Waar willen zij heen?	Wat als als we niksdoen?	Wat houdt ons tegen?	Wat gaan wij doen?	Wat kunnen zij doen?
Jij..	Wil..	Want...	Maar..	Wij..	Dus..
Waarden	Bestemming	Bedreiging	Obstakels	Gids	Reis

Strategisch narratief

[1. Waarden]

Grip en zekerheid

Wonen, werken, verplaatsen. Voor alles wat we belangrijk vinden in het leven, hebben we energie nodig. Een warm huis in de winter. Een bedrijf runnen zonder gedoe. De auto kunnen opladen.

En eigenlijk willen we daar niet al te veel over nadenken. Energie moet er gewoon zijn. Betaalbaar en betrouwbaar. We willen *zekerheid*: als inwoner, als ondernemer, als overheid. De zekerheid dat energie er is als je het nodig hebt, dat het betaalbaar blijft, en dat je je plannen kunt uitvoeren.

Dit gaat om grip. Grip op vandaag en grip op de toekomst. Zodat we zorgeloos ons leven kunnen leiden. Zodat de economie blijft bloeien. En zodat we een leefbare wereld doorgeven aan onze kinderen. Met schone lucht, een gezonde omgeving en een stabiel klimaat.

[2. Bestemming]

Schoon en lokaal

Stel je voor: een doordeweekse ochtend in 2050. Je huis is al lekker warm, niet door gas van ver weg, maar door warmte uit de buurt. Opgewekt uit de buitenlucht, de bodem, oppervlaktewater of van het bedrijventerrein een paar kilometer verderop. Via ondergrondse buizen komt de warmte naar jouw huis.

Buiten draait een windmolen. Je ziet hem vier slagen maken, genoeg om één auto 400 kilometer te laten rijden. Op het dak van de school liggen zonnepanelen. En de bus die voorbijrijdt, rijdt elektrisch. Zonder dieseldampen ruikt de straat stukken schoner dan vroeger.

Miljoenen huishoudens en bedrijven wekken zélf hun energie op. Schoon, lokaal en onafhankelijk. Met zonnepanelen op daken, windmolens bij bedrijventerreinen en warmtepompen aan de muur. En met vergisters op het erf, waarmee boeren zelf 'groen gas' produceren. Van passieve afnemers zijn we actieve deelnemers geworden.

Grote energiecentrales blijven een belangrijke rol spelen. Met een aantal nieuwe kerncentrales kunnen we altijd voldoende elektriciteit opwekken, ook als het donker en windstil is. En als het hard waait, maar er weinig energie nodig is, slaan we het op in accu's en batterijen. Of we gebruiken het om waterstof mee te maken. Dat vervoeren we naar de industrie zodat fabrieken schoon kunnen produceren.

In het energiesysteem van de toekomst vullen lokale opwek en grote centrales elkaar aan. We bouwen aan een stabiele mix. Dat levert veel op: schone lucht, een gezonde

leefomgeving, en bovenal: betaalbare en betrouwbare energie uit Nederland, voor Nederland.

[3. Bedreiging]

Fossiele afhankelijkheid

Deze energietransitie is geen wens maar noodzaak. Want de wereld is ingrijpend veranderd.

De lage gasprijzen van de twintigste eeuw komen niet meer terug. Het Groningse gas wordt afgesloten. We zijn voor gas en olie afhankelijk van het buitenland: van Noorwegen, het Midden-Oosten, de Verenigde Staten. Dat maakt ons kwetsbaar. Wanneer een handelsconflict opblaait, een oorlog uitbreekt of een pijpleiding uitvalt, lopen de prijzen direct op.

De oorlogen in Oekraïne en Iran laten zien hoe snel dat mis kan gaan. Energieprijzen schoten in korte tijd omhoog. Veel huishoudens kunnen de rekening niet meer betalen en bedrijven moesten hun productie terugschroeven. Dat was een schok, maar ook een wake-up call. We moeten van onze fossiele afhankelijkheid af.

[4. Obstakels]

4.1 Netcongestie

Gelukkig zijn we daar al een tijd mee bezig, de energietransitie is in volle gang. Steeds meer mensen hebben zonnepanelen, een warmtepomp, of rijden een elektrische auto. Dat is goed nieuws, maar er is ook een keerzijde. Als we allemaal tegelijk veel elektriciteit verbruiken of terugleveren, wordt het energienet zwaar belast. Er ontstaan files op het net. Dat heet 'netcongestie'.

Op zonnige middagen pompen miljoenen zonnepanelen tegelijk stroom het net in, terwijl de vraag dan laag is. En aan het begin van de avond is de situatie juist andersom: Nederland komt thuis, plukt de elektrische auto in, zet de verwarming aan en gaat op inductie koken. Het net dreigt bij pieken overbelast te raken, waardoor storingen kunnen ontstaan of we zelfs periodes zonder stroom zitten.

De gevolgen zijn ingrijpend. In steeds meer regio's geldt een aansluitstop: nieuwe woningen, bedrijven, scholen en ziekenhuizen kunnen niet meer worden aangesloten. De woningbouw stopt, terwijl we juist meer huizen willen bouwen. Ondernemers die willen uitbreiden of zich willen vestigen, staan op een wachtlijst. En inwoners die van het gas af willen – om bijv. te gaan koken op inductie of verwarmen met een warmtepomp – krijgen te horen dat het net dat niet aankan.

Om dit op te lossen, wordt het net verzwaard. Er komen extra dikke kabels, leidingen en transformatorhuisjes bij. Er wordt hard aan gewerkt en flink in geïnvesteerd. Maar nieuwe infrastructuur bouwen kost jaren. Er is een tekort aan technisch personeel en de ruimte is schaars. Daarnaast lopen vergunningprocedures regelmatig vertraging op. Bijvoorbeeld door (stikstof)regelgeving of langlopende inspraakprocedures en bezwaren van omwonenden.

Veel mensen ervaren dat het niet opschiet. Inwoners en ondernemers raken ongeduldig of verliezen het vertrouwen. Overheden willen duidelijkheid geven en perspectief bieden, maar een snelle oplossing is er niet. Mensen zijn gewend dat stroom er altijd is, onbeperkt, zoveel als je nodig hebt. Elke aanpassing voelt al gauw als verlies.

4.2 Ruimtelijke keuzes

Gelukkig zijn er oplossingen. Denk aan het (tijdelijk) zwaarder belasten van de infrastructuur door ‘vluchtstroken’ op het stroomnet slim te benutten. Of aan technische innovaties, zoals buurtbatterijen en accu’s van nieuwe elektrische auto’s, die ook stroom kunnen terugleveren aan het net. Of aan ondernemers die met elkaar afspraken maken over hun productietijden. Zo kunnen wijken en bedrijven toch uitbreiden en verduurzamen.

Maar vaak blijft een structurele oplossing buiten beeld: de *inrichting van de ruimte*.

Een belangrijke oorzaak voor netcongestie is namelijk dat we elektriciteit nodig hebben, op een plek die ver weg ligt van de plek waar energie wordt opgewekt. Stel je voor dat we een kerncentrale in Zeeland hebben, en een grote fabriek in Twente, dan moet je al die stroom op het juiste moment naar de juiste plek te brengen. Dat vraagt vele kilometers aan dikke kabels, die je allemaal moet aanleggen in ons land waar ruimte al schaars is. Het aanleggen van zulke ‘energiesnelwegen’ vraagt enorm veel infrastructuur, ruimte en geld.

Het zou veel helpen als je elektriciteit *minder ver* hoeft te vervoeren. Als energie lokaal wordt opgewekt én lokaal wordt gebruikt, hoeft het nauwelijks te worden getransporteerd. Dat ontlast het net aanzienlijk.

- Windmolens en zonneparken kunnen mogelijk nabij grote energieverbruikers worden geplaatst, zoals bedrijventerreinen of industriegebieden.
- Nieuwe woningen kunnen mogelijk worden gebouwd op locaties dicht bij een bestaande warmtebron, zodat de aansluiting minder infrastructuur vraagt.
- Energie-hubs kunnen mogelijk op bedrijventerreinen worden ingericht, met een gedeelde batterij en laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen

Vraag en aanbod van energie slim op elkaar afstemmen – en de energievoorziening integraal meenemen in het maken van ruimtelijke keuzes – heeft veel voordelen. Niet alleen is minder netverzwaring nodig, wat veel goedkoper is, het zorgt ook voor minder transportverlies en draagt bij aan een robuust, minder kwetsbaar energienet. We lossen het lokaal op.

4.3 Werkwijzen

Hoe logisch dit ook klinkt, en hoe graag overheden ook willen doorpakken om netcongestie te verminderen, toch komen kansrijke initiatieven vaak niet van de grond. Vaak zitten de structuren, werkwijzen en gewoonten in de weg. Manieren van denken en doen die lange tijd goed hebben gewerkt, maar intussen beginnen te knellen. Vier patronen springen eruit.

Complex bestuurlijk systeem

Het bestuurlijke landschap is complexer geworden. Overheden werken op verschillende niveaus aan meerdere, deels overlappende energieopgaven: woningen aardgasvrij maken, zon en wind op land realiseren, netcongestie oplossen. Al die opgaven hebben eigen programma's, eigen overlegstructuren en eigen aansturingslijnen. Het resultaat is dat het geheel moeilijk te overzien is.

Hoe meer opgaven erbij komen, hoe ingewikkelder het is. Goede keuzes maken voor de lange termijn wordt er niet makkelijker op. De structuren die we hebben gebouwd brachten ons ver, maar in de late jaren 2020 lopen we erop vast. Het is lastig voor overheden en netbeheerders om voortdurend van elkaars belangen, behoeften en besluiten op de hoogte te zijn. De structuren en werkwijzen beginnen te wringen. Hoe organiseren we de samenhang en samenwerking op een slimme manier, zonder alles overhoop te halen?

Sectoraal beleid

Overheden knippen grote vraagstukken nu vaak nog op in behapbare brokken. De warmtetransitie wordt een apart dossier, los van de energietransitie. Mobiliteit beschouwen we los van ruimtelijke ordening. Maar in werkelijkheid hangen die opgaven onlosmakelijk samen:

- Als een gemeente meer woningen aansluit op een warmtenet, heeft dat gevolgen voor de elektriciteitsinfrastructuur. Er zullen minder warmtepompen komen waardoor de netbeheerder minder kabels en transformatorhuisjes hoeft te plaatsen.
- Als naast een industrieterrein een hoogspanningsstation komt te staan, werkt dat als een stopcontact voor bedrijvigheid. Hier is ruimte op het energienet, wat als een magneet nieuwe economische activiteit aantrekt.

Hoewel iedereen voor het verbinden van grote vraagstukken is, blijkt dat in de praktijk behoorlijk lastig. Juist om grip te krijgen op lastige vraagstukken focussen we vaak toch op sectorale doelen. Een risico is dat we daarmee kansen missen.

Geografische grenzen

Ook geografisch worden opgaven vaak gescheiden aangepakt. De tendens om alleen binnen de grenzen van je eigen gemeente/waterschap/provincie te kijken is begrijpelijk: je hebt een mandaat en verantwoordelijkheid voor een bepaald gebied en dat is al ingewikkeld genoeg.

Tegelijk zien we dat gebrek aan afstemming risico's heeft. Wat als warmtebronnen worden ingepland door meerdere gemeenten tegelijk, zonder dat ze dat van elkaar weten? Hoe voorkomen we dat we kansrijke oplossingen dubbel tellen en de nadelen afwentelen op een ander? Op de lange termijn heb je niets aan plannen die op papier kloppen, maar in de praktijk vastlopen. Daarom is integrale afstemming met alle partijen en op alle niveaus van belang.

Kortetermijndenken

Bestuurders willen zichtbare resultaten boeken binnen de eigen bestuursperiode. Dat is politiek heel logisch en verstandig; inwoners en media vragen zich immers op de korte termijn af wat zij voor elkaar hebben gekregen.

Tegelijk hebben de keuzes die overheden maken grote effecten op de lange termijn. De besluiten die we nu nemen – over infrastructuur, opwek en opslag - vormen hoe onze omgeving er in 2040, 20560 en zelfs daarna uit ziet. Hoe voorkomen we dat we nu met onze maatregelen – uit haast om netcongestie op te lossen – per ongeluk weer nieuwe problemen creëren, die we nu nog niet kunnen voorzien? Wie nu snel handelt zonder naar de lange termijn te kijken, riskeert keuzes te maken waar we later spijt van krijgen.

[5. Gids]

5.1 Slagvaardig samenwerken

Onze manier van samenwerken, overleggen en besluiten kan een upgrade gebruiken. Integraal, gebiedsgericht en met afstemming tussen alle schaalniveaus: gemeenten, regio's provincies én het Rijk. Met oog voor de korte én lange termijn.

Dit gaat allemaal om *keuzes maken*. Hoe richten we ons energiesysteem in? Waar liggen kansen voor opwek? Hoe voorkomen we netcongestie? Waar kunnen warmtenetten en laadstations komen? En hoe maken we slimme afspraken met elkaar?

We krijgen pas grip wanneer we daar samen antwoorden op formuleren. Wanneer we per gebied weten wat er aan energie nodig is, wat de plannen zijn op het gebied van woningbouw, mobiliteit en bedrijvigheid (enz.), wat er mogelijk is, en wat de gevolgen zijn van de keuzes die we maken. De beste beslissingen – de keuzes die standhouden en het gewenste effect sorteren – zijn de beslissingen die *in samenhang* worden gemaakt.

Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Daarom is het tijd om de samenwerking – tussen overheden, netbeheerders en maatschappelijke partners – tegen het licht te houden en de 'interbestuurlijke werkwijze' door te ontwikkelen.

5.2 Landelijk Programma

De afgelopen jaren werkten gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk met behulp van drie afzonderlijke nationale programma's aan het realiseren van het energiesysteem van de toekomst: een voor de warmtetransitie (NPLW), een voor de regionale energiestrategieën (NPRES) en een voor integraal programmeren (SP IPE).

Nu we de interbestuurlijke werkwijze gaan doorontwikkelen, is meer afstemming en samenwerking nodig is. Daarom bundelen de drie programma's hun krachten in één nieuw programma dat per januari 2028 start en de naam Landelijk Ondersteuningsprogramma Energietransitie (LOE) draagt. Samen zijn de programma's beter in staat om de integrale samenwerking tussen overheden en netbeheerders in de energietransitie te ondersteunen.

Voorlopig verandert er nog niets. We bouwen het nieuwe programma op, achter de schermen, maar intussen blijft de winkel gewoon open. Geen nieuwbouw, maar verbouw.

LOE is een ondersteuningsprogramma dat netbeheerders en overheden – van gemeenten, provincies, waterschappen tot Rijk - helpt om de decentrale ontwikkelingen in het energiesysteem beter en sneller van de grond te krijgen. Vanuit één plan, vanaf 2028 begeleid door twee organisaties: het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Het ondersteuningsprogramma vervult vijf rollen:

Helderheid scheppen. Het programma stimuleert een gezamenlijke werkwijze en bevordert het gebruik van dezelfde uitgangspunten, begrippen en data.

Ondersteunen in het proces. Het programma helpt decentrale overheden en netbeheerders bij het doorlopen van de stappen om tot concrete afspraken en uitvoering te komen (zie 6.1). Met handreikingen en formats die helpen om tempo te maken en kwaliteit te borgen.

Verbinden over grenzen heen. Het programma brengt lokale, provinciale en nationale overheden bij elkaar. Om relaties te leggen tussen energieopgaven en andere maatschappelijke vraagstukken, van elkaar te leren en afhankelijkheden zichtbaar te maken die anders onder de radar blijven.

Signaleren en agenderen. Het programma haalt op wat leeft bij gemeenten, waterschappen provincies, energyboards en energieregio's en brengt dat terug naar het Rijk, en andersom. Het signaleert knelpunten en kansen en agendeert die waar nodig.

Voortgang bijhouden. Het programma volgt hoe de samenwerking verloopt en in hoeverre afspraken worden waargemaakt. Wat gaat goed, wat loopt en wat vraagt nog aandacht? De voortgang van de energietransitie wordt zichtbaar gemaakt, o.a. via een (te ontwikkelen) online dashboard.

[6. Reis]

6.1 Interbestuurlijk samenwerken

Interbestuurlijk samenwerken is volop in ontwikkeling en daar kan iedereen volle bak mee door. Om de samenwerking op alle plekken uit te bouwen en om meer samenhang te creëren in de wijze waarop, ontwikkelt LOE een methodiek. Een praktische aanpak die het makkelijker maakt om effectief samen te werken. De noodzaak daarvan is groot. De keuzes die we vandaag maken, bepalen immers of het energiesysteem van morgen aansluit op de toekomstige energiebehoefte. Daarom vraagt de energietransitie om nu al gezamenlijk vooruit te kijken en terug te plannen vanuit een gedeeld toekomstbeeld. Zo voorkomen we dat we ons laten leiden door de netcongestie van de dag en werken we samen aan structurele oplossingen voor de lange termijn.

De werkwijze bestaat uit drie stappen:

Energiebeelden

Alles begint met een helder beeld krijgen van wat er in de toekomst nodig is voor een duurzaam en betaalbaar energiesysteem.

Per gemeente, regio en provincie wordt in kaart gebracht hoeveel energie er nu en in de toekomst wordt gebruikt en opgewekt, dit op basis van ruimtelijke plannen voor beleidsplannen voor wonen, werken en mobiliteit. Vervolgens redeneren we terug vanuit de toekomst: hoeveel energie is er nodig in 2040 en 2050, en wat hebben nu te doen om dit goed op elkaar te laten aansluiten.

Eerst wordt er langs een bepaalde, uniforme methodiek een concept-energiebeeld opgesteld als vertrekpunt. Daarna vullen gemeenten, provincies en andere partijen in het gebied dit samen aan en verrijken het met lokale kennis. Het resultaat is een gedeeld, gedragen beeld van de energiesituatie, in cijfers en op kaart, dat op alle schaalniveaus bij elkaar opgeteld kan worden. Zo ontstaat ook een landelijk overzicht.

In 2026 wordt deze aanpak getest in vier pilotgebieden: Limburg, Utrecht, Overijssel en Gelderland.

Gebiedsuitwerkingen

Op basis van de energiebeelden maken overheden samen een analyse van het gebied. Hoe hangen energie, ruimte, wonen, mobiliteit en infrastructuur met elkaar samen? Waar kunnen we energie-opwekkers en -verbruikers dichtbij elkaar plaatsen? Wat is er nodig om in de toekomst genoeg energie te hebben? Welke keuzes zijn kansrijk en welke sluiten andere opties uit?

Niet alles kan overal en niet alles kan tegelijk. In de gebiedsuitwerking worden de effecten van beleidskeuzes expliciet gemaakt en met elkaar verbonden, zodat je ziet wat de gevolgen zijn voor de samenleving en voor andere overheden.

Soms levert dat moeilijke gesprekken op. Een gemeente die geen windmolens wil, moet ook aangeven hoe zij op een andere manier aan voldoende energie komt, of concluderen dat

bepaalde plannen voor woningbouw of bedrijventerreinen toch niet haalbaar zijn. Door lastige gesprekken op tijd te voeren voorkomen we pijnlijke verrassingen.

Energieafspraken

De energiebeelden en gebiedsuitwerkingen vormen de basis voor concrete afspraken. Gemeenten, provincies, waterschappen, netbeheerders en het Rijk maken met elkaar afspraken over wat we willen bereiken, wie wat doet, onder welke voorwaarden en met welke middelen.

Die afspraken zijn niet vrijblijvend: ze maken duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is en wat partijen van elkaar mogen verwachten. Zo ontstaat een eerlijk gesprek over lusten en lasten, op basis van feiten en gedeelde data. Met een lange termijn blik en met oog voor de gevolgen van keuzes die we nu maken voor 2040 en 2050.

Samen leren door te doen

Het is een adaptieve werkwijze. Dat betekent dat we tussendoor elke stap evalueren en waar nodig bijstellen. Wat werkt goed? Wat kan beter? De ervaringen uit de pilotgebieden worden gedeeld met andere regio's, zodat we leren van de lessen die elders zijn opgedaan. Ongeveer elke vier jaar wordt het energiebeeld herijkt en worden afspraken waar nodig bijgesteld. Tussentijdse aanpassingen zijn altijd mogelijk.

Het format en de methodiek van LOE bieden houvast, maar de inhoudelijke keuzes blijven altijd bij de bestuurders en volksvertegenwoordigers.

Tijdpad

De periode 2026 tot en met 2028 staat in het teken van leren, uitwerken en opschalen.

- In **2026** worden naar verwachting de energiebeelden opgeleverd in de pilotgebieden en wordt een procesbeschrijving en format format daarvoor ontwikkeld. In oktober/november worden de geleerde lessen en inzichten besproken tijdens vijf landsdeel- en twee bestuurlijke bijeenkomsten. Het streven is dat de pilotgebieden in 2026 met een gebiedsuitwerking starten, waarmee de werkwijze verder wordt aangescherpt.
- In **2027** werken de pilotgebieden idealiter toe naar hun eerste concrete energieafspraken, waaronder afspraken over de monitoring. Tegelijkertijd worden naar verwachting de energiebeelden voor de acht niet-pilotgebieden uitgewerkt en opgeleverd.
- Uiteindelijk is het doel om eind **2028** ook in deze gebieden via een gebiedsuitwerking energieafspraken te maken.
- Tot slot worden al deze energieafspraken vertaald naar een nationaal beeld voor het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE). Het tweede NPE wordt eind 2029 opgeleverd.

6.2 Volgende stap

Wat je rol ook is - beleidsambtenaar, raadslid of wethouder - we hebben allemaal behoefte aan grip. Grip op de energietransitie en op netcongestie, maar ook op de manier van samenwerken.

Daar werken we de komende jaren aan. Interbestuurlijk samenwerken is een werkwoord. Het is iets wat we samen *doen*. Een proces van uitproberen, leren wat werkt, en het de volgende keer nog beter doen. Dat gebeurt al volop in de praktijk, op alle schaalniveaus en door alle functies in talloze organisaties. Daar bouwen we op voort.

LOE ondersteunt je, maar uiteindelijk moet het in de praktijk gebeuren. Wat je zelf alvast kunt doen: verken met partijen in jouw regio of jullie in 2027 samen een energiebeeld willen opstellen. De werkwijze is dan getest in vier pilotgebieden, verbeterd op basis van ervaringen, de procesbeschrijving en de formats zijn beschikbaar. Met de energiebeelden wordt het makkelijker om een goed gesprek te voeren met elkaar, op basis van de data, en integrale keuzes te maken voor jullie regio. Zo start je op tijd en krijg je het stuur stevig in handen.

Samenvatting narratief (steekwoorden)

